

ΝΙΚΟΣ ΛΕΚΚΟΣ

Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

Πρακτικές εφαρμογές για γονείς
και εκπαιδευτικούς

FYLATOS PUBLISHING

Copyright για την ελληνική έκδοση
Νίκος Λεγκός

© Εκδόσεις Φυλάτος, © Fylatos Publishing, Θεσσαλονίκη 2023

Συγγραφέας: ΝΙΚΟΣ ΛΕΚΚΟΣ

Επιμέλεια: © Fylatos Publishing
Γραφιστική επιμέλεια και σχεδιασμός εξωφύλλου: Χρύσα Γκανούδη
© Fylatos Publishing

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση τμήματος του παρόντος έργου για λόγους σχολιασμού ή κριτικής. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση περιορισμένων τμημάτων για επιστημονικούς λόγους, με υποχρεωτική αναγραφή του τίτλου του έργου, των συγγραφέων, του εκδότη, της σελίδας που αναδημοσιεύεται και της ημερομηνίας έκδοσης. Απαγορεύεται οποιαδήποτε διασκευή, μετάφραση και εκμετάλλευση, χωρίς αναφορά στους συντελεστές του βιβλίου και γραπτή άδεια του εκδότη και των συγγραφέων σύμφωνα με τον νόμο.

© Εκδόσεις Φυλάτος, © Fylatos Publishing
e-mail: contact@fylatos.com
web: www.fylatos.com

ISBN: 978-960-658-174-8

ΝΙΚΟΣ ΛΕΚΚΟΣ

Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ

Πρακτικές εφαρμογές για γονείς
και εκπαιδευτικούς

Εκδόσεις Φυλάτος
Fylatos Publishing
MMXXIII

Στη Μελίνα
Στην Ελένη
Στη Μιχαηλία

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	9
Αγγίζοντας τα παιδιά: Προστασία και Όρια	11
Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση: Ακόμα ένα άβολο ταμπού	15
Γονείς Ιπτάμενοι Επόπτες	19
Διαζύγιο: Αποκλειστική Υπόθεση Ενηλίκων;	23
Διαχείριση Γονεϊκού Θυμού	27
Σχολική Βία και Σχολικός εκφοβισμός: Μελανά Σημεία των Καιρών	31
Εξ αφορμής της αναβαλλόμενης αλλαγής	35
«Θα έχουμε κι εδώ πόλεμο;» Σκέψεις και προτάσεις για το πώς απαντούμε στις ερωτήσεις των παιδιών για τον πόλεμο	39
Κι αν δεν υπήρχε ο Αϊ Βασίλης, θα έπρεπε να τον εφεύρουμε οι μεγάλοι	43
Ο Κοινωνικός Στιγματισμός των Παιδιών Λόγω Πανδημίας: Μια σκοτεινή παράμετρος	47
Μητέρα μόνη δίνει τις δικές της μάχες	51
Ο Οχληρών Όχλος	55
Παιδιά που εκπίπτουν της αγάπης	57
Πατέρας: Ενεργός συμπρωταγωνιστής ή παθητικός θεατής;	61
Πού πήγε η γιαγιά; Γιατί δε μου μιλάει ο πατέρας; Μερικές σκέψεις και προτάσεις για τη διαχείριση του πένθους από τα παιδιά	65
Το Άγχος της Πρώτης Μέρας στο Σχολείο	71
Το πολυπρόσωπο της βίας στα παιδιά: Ορατές κι αόρατες, βίαιες γονεϊκές συμπεριφορές	75
Ψυχική Υγεία: Συγκινητικά Ευχολόγια ή Δράση;	79

Το μικρό αδελφάκι: Αγαπημένο πλάσμα ή το απρόσμενα παρείσακτο;	81
Επιλογώντας...	85

Εισαγωγή

Λίγοι τομείς της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας επηρεάζουν τόσο πολύ την εξέλιξη των ίδιων των ανθρώπων και των κοινωνιών τους όσο η εκπαίδευση. Το βιβλίο αυτό είναι αποτέλεσμα της δικής μου ενασχόλησης με την εκπαίδευση και της εμπειρίας που μου συσσωρεύσε και εξακολουθεί (ευτυχώς) να συσσωρεύει. Όποιος/α ασχολείται με αυτήν και όποιος/α ως γονέας έρχεται αντιμέτωπος με τις δυσκολίες που ανακύπτουν καθώς αυτή εξελίσσεται μπορεί να νιώσει την ένταση του προβληματισμού: «Τι δεν κάνω καλά». Λάθη σίγουρα γίνονται ακόμα και από τους άρτια καταρτισμένους επιστημονικά, από τους πιο έμπειρους των εκπαιδευτικών, από τους πιο ευαισθητοποιημένους των γονέων.

Η εκπαίδευση των παιδιών είναι ένας μαγικός, συναρπαστικός δρόμος. Δεν είναι όμως εύκολος, κυρίως για τα ίδια τα παιδιά. Πολλές φορές έχοντας ως οδηγό τον ενθουσιασμό μας και την πίστη μας σε αυτά αγνοούμε την πολυπλοκότητα των παιδιών και τις ιδιαίτερες ευαισθησίες τους. Αγνοούμε όχι μόνο τις δυνατότητές τους, αλλά και τα θέματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα, τις καταστάσεις τις οποίες πρέπει να διαχειριστούν, αλλά και την ικανότητά τους να το κάνουν.

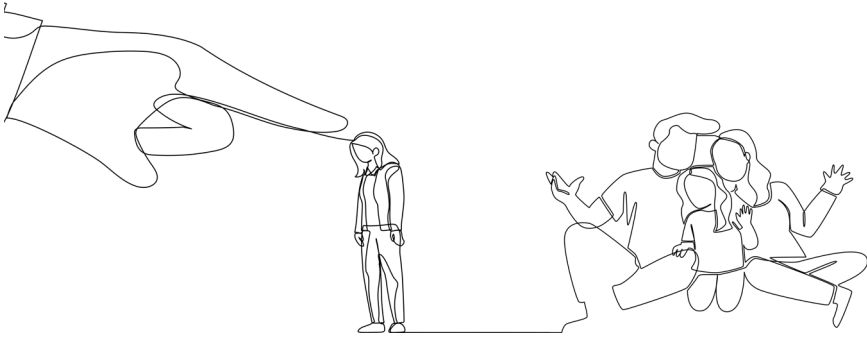
Συνήθως ως ενήλικες που έχουμε την ευθύνη για το μέγιστο και την εξέλιξη των παιδιών (εκπαιδευτικοί και γονείς) θεωρούμε εύκολα διαχειρίσιμα όσα απασχολούν τα παιδιά μας ή ακόμα χειρότερα ανάξια της προσοχής και του ενεργού ενδιαφέροντός μας. Έτσι αφήνουμε τα παιδιά αβοήθητα να παλέψουν μόνα τους σε μάχες που για αυτά είναι σημαντικές και αποσυντονιστικές, τις οποίες όμως δε βλέπουν να ιεραρχούνται ως τέτοιες από τα πιο κοντινά, για βοήθεια, πρόσωπα.

Η «Εμπειρία της Συμβουλευτικής» είναι συλλογή δράσεων και πρακτικών που εφαρμόζοντάς τες ο ίδιος ως εκπαιδευτικός και ως σχολικός σύμβουλος, φάνηκαν να έχουν κάποια θετικά αποτελέσματα. Πολλές φορές μάλιστα αποδέκτες της συμβουλευτικής ήταν γονείς οι οποίοι βρήκαν μέσα σε αυτήν διεξόδους ή αποκωδικοποίησαν δικές τους σκέψεις πάνω σε προβληματισμούς ή δυσκολίες σχετικά με τα παιδιά τους.

Γονείς και εκπαιδευτικοί καλούνται πια να συμπράξουν για να γίνει η πορεία των παιδιών μέσα στη ζωή όσο το δυνατό πιο ασφαλής.

Ελπίζω μέσα στις γραμμές του βιβλίου, να βρουν ακόμη περισσότεροι και περισσότερες από εμάς, όχι έτοιμες λύσεις, αλλά ενδιαφέρουσες προσεγγίσεις και πρακτικές που έχουν δώσει αποτελέσματα και μπορούν, εύκολα, να μεταφερθούν και να εφαρμοστούν σε παρόμοιες καταστάσεις.

Αγγίζοντας τα παιδιά: Προστασία και Όρια

Έχει επισημανθεί από πολλούς και σε διάφορες ευκαιρίες και ένταση ότι η περίοδος που διανύουμε είναι πολύ ιδιαίτερη. (Κατ' οίκον περιορισμοί, καραντίνες, σποραδική φοίτηση, έλλειψη κοινωνικοποίησης, αλλά και διαχρονικά πολύωρη και πολυήμερη απουσία γονέων λόγω πολλών εργασιακών υποχρεώσεων, πολλές φορές για την καθημερινή επιβίωση). Για πολλούς συνανθρώπους μας μάλλον είναι από δύσκολη ως απελπιστική. Έχει επίσης επισημανθεί ότι τα παιδιά βιώνουν αυτήν την κατάσταση εντονότερα από τους ενήλικες, αφού δε διαθέτουν εκείνους τους μηχανισμούς που απαιτούνται για την εκλογίκευση της καθημερινότητας αλλά ούτε και μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά τη βίαιη ανατροπή της καθημερινότητάς τους.

Πολλά από αυτά αναγκάζονται να μένουν υπό την επιτήρηση ενηλίκων που δεν είναι οι γονείς τους. Υπάρχουν και περιπτώσεις που η πολύωρη παραμονή υπό την εποπτεία κακοποιητικών γονέων είναι καταστροφική γι' αυτά.

Κάποιες φορές, αν η συνθήκη είναι όπως πιο πάνω, ο εφιάλτης μπορεί να προκύψει από την πηγή της χαράς, της αγάπης, της προστασίας, της φροντίδας: το άγγιγμα.

Ένα παιδί μαθαίνει το άγγιγμα από τη βρεφική ηλικία μέσα από τον τρόπο που οι γονείς το αγγίζουν αλλά και μέσα από το πώς αυ-

τοί επιτρέπουν να το αγγίζουν άτομα εκτός της πυρηνικής οικογένειας. Το πώς μπορεί κάποιος να το αγγίξει ή όχι είναι κάτι βιωματικό. Είναι όμως πολύ σημαντικό να μιλήσουμε νωρίς στα παιδιά μας για το άγγιγμα, από την ηλικία των τριών ετών ίσως, εμβολιάζοντας τη συζήτησή μας για το θέμα, με την έννοια του «ιδιωτικού».

Εννοείται ότι το λεξιλόγιο και η ορολογία εξαρτώνται από την ηλικία και την ωριμότητα του παιδιού, μιας και η συζήτηση και ενημέρωση για το θέμα είναι καλό να γίνεται σε διάφορα στάδια της ζωής του.

Μέσα στα πλαίσια της ιδιωτικότητας πρέπει να ερμηνευτούν τα ιδιωτικά μέρη του σώματος, ο ιδιωτικός χρόνος και χώρος. Τα ιδιωτικά μέρη του σώματος, μπορεί κάποιος να τα αγγίξει για λόγους υγείας και υγιεινής (κυρίως στις μικρές ηλικίες). Ιδιωτικός χρόνος είναι η ώρα του μπάνιου, της τουαλέτας αλλά και η ώρα της αλλαγής ρούχων. Στη συνέχεια θα εξηγήσουμε στο παιδί την ιδιωτικότητα στον χώρο και θα εξηγήσουμε το παιδί που μπορεί να αγγίξει τα ιδιωτικά του μέρη, αλλά και που μπορεί να κυκλοφορεί χωρίς ρούχα.

Είναι σημαντικό να επικοινωνήσουμε στα παιδιά πως τα όρια και οι περιορισμοί δεν αλλάζουν με την ηλικία: το πρόσωπο παραμένει κυρίαρχο του σώματός του. Στην εφηβεία ειδικά, που όλα εκρήγνυνται για το παιδί, σε συνδυασμό με την απλοποιημένη εικόνα του αγγίγματος που παρουσιάζεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αυτή η κυριότητα στο σώμα ίσως να υποχωρήσει. Σίγουρα στην εφηβεία και στην ενήλικη ζωή, το άγγιγμα συνδέεται με το συναίσθημα αλλά και την επιθυμία. Παραμένει όμως αμετάβλητη η παράμετρος που ορίζει τα αυτονόητα: Αν ένα άγγιγμα μας κάνει να νιώθουμε όμορφα είναι ένα άγγιγμα εντός των ορίων μας ενώ αν ένα άγγιγμα μας κάνει να νιώθουμε άβολα είναι ένα άγγιγμα που έχει ξεπεράσει τα όριά μας.

Κάποιοι ίσως θεωρήσουν ότι τα όρια πάνω σε αυτό το θέμα είναι συντηρητισμός ή ανεπίκαιρα. Όπως και όλα τα υγιή όρια που επιβάλλουμε στα παιδιά μας έτσι και τα όρια στο άγγιγμα βοηθούν στην προστασία των παιδιών, αλλά και στην ανάπτυξη μιας υγιούς σεξουαλικής ζωής.

Τα όρια που επιβάλλονται από τους γονείς τα βοηθούν να μάθουν ότι έχουν δικαίωμα να επιλέξουν αν θα δεχτούν το άγγιγμα και ότι μπορούν να φωνάξουν «όχι» και να ζητήσουν βοήθεια. Τα

βοηθά να κατανοήσουν ότι δε φταίνε όταν πέφτουν θύματα κακοποιητικού αγγίγματος. Η εκ νέου θυματοποίηση του θύματος στιγμήζοντάς το ότι προκάλεσε την κακοποίηση, ήταν και δυστυχώς παραμένει μια πραγματικότητα (έστω κι αν έχει υποχωρήσει σε σχέση με προηγούμενες δεκαετίες).

Τα όρια είναι οδηγός συμπεριφοράς και αυτοπειθαρχίας που βοηθά τα παιδιά να ελέγχουν τις ορμές τους, να μην παραβιάζουν τα όρια των άλλων και να μην παρενοχλούν τους άλλους. Τα όρια βοηθούν το παιδί να διατηρεί την ασφάλειά του, τη σωματική και τη συναισθηματική υγεία του, αλλά και να τη διεκδικεί.

Υπάρχει η εσφαλμένη εντύπωση πως ένα παιδί που αγγίζεται επώδυνα ή κακοποιείται σεξουαλικά θα βρει το θάρρος να το καταγγείλει. Δυστυχώς, όχι μόνο δεν το καταγγέλλει αλλά πολύ σπάνια θα μιλήσει γι' αυτό. Δίνει όμως σημάδια, κάνει κινήσεις ακούσιες ίσως, με τις οποίες ζητά τη βοήθειά μας. Σε αυτό το παιδί θα δούμε ξαφνικές αλλαγές στη συμπεριφορά του, απότομες μεταπτώσεις της διάθεσής του, φοβίες για μέρη, καταστάσεις ή ανθρώπους. Ένας ασφαλής “σταθμός πληροφόρησης” για το έγκλημα αυτό είναι το παιχνίδι.

Υπάρχει η εντύπωση πως οι σεξουαλικοί κακοποιοί είναι εύκολα αναγνωρίσιμα άτομα. Δυστυχώς, όχι. Τα άτομα αυτά έχουν κοινωνική ζωή και παρουσία σαν τη δική μας. Έχουν δουλειά, εργασία, σχέση, οικογένεια, δικά τους παιδιά. Απ' την άλλη πέφτουμε εύκολα στη στοχοποίηση συνανθρώπων μας ρίχνοντας πάνω τους σκιές, οι οποίες έστω κι αν δεν αποδειχτούν ποτέ, θα κληιδώνουν για πάντα τη ζωή τους. Γι' αυτό χρειάζεται να ρίξουμε μια δεύτερη ή μια τρίτη ματιά, μακριά από το συναίσθημα ή την κοινωνική εικόνα ή την προσωπική αντίληψη που μπορεί να έχουμε για τον συγκεκριμένο άνθρωπο και να εστιάσουμε μόνο σε συμπεριφορές.

Τα ερωτικά αγγίγματα χωρίς συναίνεση και ειδικά σε παιδιά είναι επώδυνα και κακοποιητικά για την ψυχή τους και καταστροφικά για τα επόμενα στάδια της ζωής τους. Ακρωτηριάζουν χωρίς να επέρχεται εύκολα επούλωση των πληγών του ακρωτηριασμού.

Πέρα από τον σημαντικότερο γονεϊκό ρόλο στη θέσπιση ορίων που εγγυώνται την ασφάλεια του παιδιού, σπουδαίο ρόλο παίζει και το σχολείο μέσα από τα μαθήματα της αγωγής ζωής και οικογενειακού προγραμματισμού. Σε μια κοινωνία που όρια και αξίες καταρρέουν χωρίς να αντικατασταθούν από άλλες είναι καιρός να

εμφανιστεί χωρίς ντροπή κι ενοχές ο όρος Σεξουαλική Διαπαιδαγώγηση η οποία θα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της διαπαιδαγώγησης κάθε παιδιού.

Το μέγλωμα ευτυχισμένων παιδιών ώστε να γίνουν ολοκληρωμένα ενήλικα πρόσωπα ήταν πάντα μια διαδικασία ιδιαίτερα απαιτητική.

Τα τελευταία χρόνια, μέσα σε κοινωνίες αποδομημένες, με τον σεβασμό στο παιδί και την πίστη σε αυτό σαν φορέα αλλαγής εξασθενημένες, κάνουν το μέγλωμα του παιδιού δύσκολα. Το παιδί δυστυχώς γίνεται βάρος και πηγή προβλημάτων για τον εγωισμό μας.

Όταν συνειδητοποιούμε το λάθος μας, προσπαθούμε με σπασμωδικές κινήσεις να διορθώσουμε παραλείψεις και στρεβλώσεις χρόνων.

Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί είμαστε οι ενήλικες της πρώτης γραμμής. Χρειάζεται να είμαστε το αυτί, το στόμα, η αγκαλιά, οι τροφείς του ονείρου για κάθε παιδί. Δεν είμαστε παντοδύναμοι ούτε παντογνώστες.

Το βιβλίο αυτό είναι μια μικρή πυξίδα για να πορευτούμε προς μια κατεύθυνση που θα έχει πρωταγωνιστή το παιδί. Μια προσπάθεια βασισμένη σε εμπειρίες συμβουλευτικής που δεν αγνοεί το συναίσθημα του παιδιού ούτε τις ανάγκες του.

